

19.5.2020

VN/10830/2019
VM041:00/2019

JulKICT-osasto

Investointien ohjausmallin ja tiedonhallintalain mukaisen lausuntomenettelyn jatkovalmistelun työryhmä

Aika maanantai 16.3.2020 klo 9:00–12:00

Paikka Skype

Osallistujat

Pasi Valli, MMM
Riitta Marttila, OM
Jenni Taskinen, VM (pj, siht.)
Mika Vuorinen, LVM
Mikko Soikkeli, PLM
Vesa Lipponen, VM
Suvi Savolainen, VM
Päivi Tommila, TEM
Jaakko Poikonen, VM
Paavo Laakso, VRK
Anna-Maija Marttila, VM
Tiina Salminen, STM
Riina Loppi, SM
Ari Uusikartano, UM
Tommi Oikarinen, VM
Timo Hattinen, VM
Kati Heikkinen, VNK
Jukka Litmanen, YM

1 Kokouksen avaus ja asialista, edellisen kokouksen muistio

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Todettiin, että kyseessä on työpajamainen kokous ja tavoitteena on kokemusten ja oppien jakaminen tiedonhallinnan lausuntomenettelyn käytännöistä ministeriöissä ja itse lausuntoprosessista. Kokemusten ja palautteiden on tarkoitus tukea valmistautumista vuosien 2022-2025 kehysvalmistelua ja sen yhteydessä toteutettavaa ”lausuntokierrosta”.

Todettiin läsnäolijat. Edellisen kokouksen muistio 25.2. on luettavissa työtilasta kokouksansiosta. Hyväksytään seuraavassa kokouksessa.

2 Kokemusten jakaminen TiHL lausuntoprosessista ja siihen liittyvistä käytännöistä ministeriöissä

Todettiin saapuneet tiedonhallintalain 9 §:n mukaiset lausuntopyynnöt ja annetut lausunnot 13.3. tilanteessa. Lausuntopyyntöjä oli yhteensä 22 kappaletta ja annettuja lausuntoja 2 kpl. Keskustelussa todettiin, että puolustusministeriön hallinnonalalta on tulossa kevään aikana 2 lausuntopyyntöä ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla oli viimeisteltävänä 1 lausuntopyyntö.

Käytiin keskustelukierros ministeriöittäin siitä, miten tiedonhallintalain lausuntomenettelyä on mahdollisesti ohjeistettu hallinnonalan virastoille ja millaisia toimintatapoja on menettelyn ympärille muotoutunut. Keskustelussa pyydettiin tuomaan esille niin onnistumisia, kuin haasteita.

- Liikenne- ja viestintäministeriössä ei ole annettu hallinnonalan virastoille menettelyä koskevaa ohjeistusta. Lausuntopyyntöjä ei ole ollut käsitellyssä, joten käytännöt vielä muotoutumatta. Hallinnonalan virastojen tulosoajajat keskeisessä roolissa prosessissa. Huomioitavaa se, että tulossopimuksiin hankkeita ei viedä.
- Maa- ja metsätalousministeriössä lausuntomenettely on viety osaksi talousarviovalmisteluprosessia ja sen ohjeistusta. Hallinnonalalla valmistelussa useita hankkeita ja niihin liittyy lausuntopyyntöjä. Tulosojaus ei tyypillisesti hanketasolle mene. Kehitysehdotuksena ja –tarpeena tunnistettu se, että eri suunnitteluprosessien ohjeistus ja tietosisällöt olisivat yhteneväiset. Esim. tuottavuusrahan hakeminen vs. lausuntomenettelyt.
- Oikeusministeriön hallinnonalalla uudet hankkeet on aiemminkin käsitelty virastojen kanssa, joten siinä mielessä prosessiin ei ole tullut muutosta. Oikeusrekisterikeskus osallistuu läpikäynteihin jo varhaisessa vaiheessa. Lausuntomenettely luo paineita aikaistaa läpikäyntejä suhteessa nykyiseen suunnittelurytmiin. Hallinnonalalla ei ole luotu lausuntomenettelyyn omaa ohjeistusta, mutta on hyödynnetty valtiovarainministeriön ohjeita.
- Puolustusministeriön hallinnonalalla ei ole annettu ohjeistusta, mutta ministeriö ottaa lausuntoasiat käsiteltäväksi ennen lausuntopyynnön toimitamista valtiovarainministeriölle. Puolustusvoimien osalta hankkeita rahoitetaan tilausvaltuuksien kautta, mikä luo omat erityispiirteet ja ohjeistustarpeet. Hallinnonala koskee valtiovarainministeriön johtama puolustuskiinteistöhanke, jossa tultaneen kohtaamaan tiedonhallintolain 8.2 § arviointivaade säädösvalmistelussa.

Keskustelussa nostettiin esille ministeriöiden tarve tiedonhallintalain 8.2 § arviointivelvoitetta koskevalle ohjeistukselle.

- Sisäministeriö on antanut lausuntomenettelyä koskevan ohjeistuksen hallinnonalan virastoille ja edellyttänyt talousarviovalmistelun yhteydessä lausuntopyyntöjen toimittamista ministeriölle 7.2. mennessä ja kehysvalmistelun yhteydessä 30.9. mennessä. Sisäministeriö antaa lausuntopyynnöistä oman lausunnon. Ministeriössä lausuntopyynnöt on käsitelty pääosin lausuntopyynnön tietosisältöön perustuen, mutta tulevaisuudessa toiveena on keskustelun ja ”sparrauksen” lisääminen. Aikataulullisesti prosessi on ollut haastava ja uusi prosessi ja säädöspohja on heijastunut toteutukseen. Virastoissa on kaivattu ohjeina enemmän esimerkkejä (mikä on riittävä tietosisältö). Taloudellisten vaikutusten arvioinnin nähdään onnistuneen pääosin hyvin. Ministeriön roolissa yhtenäisempi lausuntopyyntöjen tietosisältö tukisi käsittelyä. Pohdintaa on herättänyt myös hankkeiden hyötyjen (jälki)arviointi.

Keskusteltiin hankkeiden hyötyjen jälkiarviointien toteutuksesta ja hankesalkun roolista siinä. Todettiin, että eri hankkeille sopiva ajankohta hyötyjen jälkiarvioinnille vaihtelee. Hyötyjen jälkiarvioinnin mielekkyys vaihtelee myös hankkeittain. Haasteita on koettu sellaisten hankkeiden kohdalla, jossa hyödyt kohdentuvat muille toimijoille (arviointi vaikeutuu).

- Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on antaa ohjeistus hallinnon-alan virastoille menettelystä syksyyn mennessä. Tavoitteena on, että ministeriön ja virastojen välille luodaan vuoropuhelua lausuntoasian käsittelyssä. Hallinnonalalta on tähän mennessä tullut yksi lausuntopyyntö.
- Työ- ja elinkeinoministeriössä on tarkoitus päivittää aiempaa tietohallintolain mukaista lausuntomenettelyä koskenut ohjeistus. Ministeriö ei anna virastoille kirjallista lausuntoa lausuntokohteista, mutta tukee valmistelussa. Haasteena on tähän mennessä koettu riittävän kuvaustason tunnistaminen. Esille on noussut myös se, että lausuntomenettely on ymmärretty vahvasti rahoitusprosessiin liittyvänä menettelynä, vaikka kyse on paljon muustakin. Työ- ja elinkeinoministeriössä on päätetty, että lausuntopyynnot valtiovarainministeriölle toimittaa ministeriö, ei virasto.
- Ulkoministeriössä vuosisuunnittelu toteutettu jo aiemmin keskitetysti, joten prosessia ei siltä osin ole tarvetta muuttaa. Ministeriö arvioi mm. lähetystöjen tarpeet ja EU tasolta tulevat muutokset ja arvioi niihin liittyvät lausuntotarpeet.
- Valtiovarainministeriö on maininnut menettelyn TAE-valmistelun ohjeissa ja tarkoituksena on kehittää vielä ohjeistusta. Tarkoituksena on, että virastot toimittavat lausuntokohteista tiedon ministeriöön. Menettelyä on käsitelty hallinnonalan tietohallintojohtajien kokouksessa. Kysymyksiä on tullut siitä, mikä on milloinkin se kokonaisuus, josta lausuntopyyntö tulee esittää. Myös aikataulu on herättänyt pohdintaa; milloin ehdotukset ovat siinä tilanteessa, että arviointi on mahdollista. Prosessin kytkeytyminen TA- ja kehys-suunnitteluun on vahvistanut mielikuvaa, että kyseessä on rahoitusprosessi.
- Valtioneuvoston kanslia on hyödyntänyt valtiovarainministeriön ohjeita ja aineistoja sisäisessä viestinnässä. Aikataulu on nähty haastavana ja samaan aikaan on esille noussut kysymyksiä siitä, ovatko lausuntoprosessin ja budjetointiprosessin tietosisällöt yhteneväiset.

Keskustelussa todettiin, että tuottavuusrahoituksen osalta tarkoituksena on, että voidaan hyödyntää lausuntoprosessin aineistoa. Tiedonhallintalain mukaista lausuntoa tulisi pyytää tuottavuusrahan hakemisen yhteydessä, mutta lausuntoprosessi ei ole vielä rahoituspäätös.

- Ympäristöministeriössä on tarkoituksena sisällyttää lausuntomenettely talouden vuosikelloon ja laatia tarvittavaa ohjeistusta. Ministeriö edellyttää, että lausuntopyynnot toimitetaan sille ennen toimittamista valtiovarainministeriölle. Lausuntomenettelyn osalta tarpeellisena nähdään, että taloudellisten vaikutusten rinnalla muille sisällöille annetaan riittävästi painoarvoa.

3 Kokemusten jakaminen lausuntopyynnöistä / lausuntokohteista

Valtiovarainministeriö esitteli esitysaineiston pohjalta tiedonhallintalain lausuntomenettelyn keskeisiä sisältöjä ja lausuntomenettelyn arviointikohteita. Lausuntojen keskeistä sisältöä on hahmoteltu seuraavasti:

1. Tietovarantojen ja tietojärjestelmien hyödyntäminen
 - tietovarantojen hyödyntäminen
 - tietojärjestelmien hyödyntäminen
2. Yhteentoimivuus
 - vaikutukset yhteisiin tietovarantoihin
 - vaikutukset yhteisten tietovarantojen rajapintoihin
 - vaikutukset tietojen saantiin / luovuttamiseen
3. Tietoturvallisuus

- vaikutukset tietoturvaluokitusvaatimuksiin
4. Taloudelliset vaikutukset
- onko vaatimusten toteuttamisen edellyttämien voimavarojen arvioitu riittävän kattavasti ja riittävän oikeasuuntaisesti
 - onko ehdotuksen toteutuksen aiheuttamat (taloudelliset) vaikutukset arvioitu riittävän kattavasti ja riittävän oikeasuuntaisesti

Muutosvaikutusten arvioinnissa tiedonhallinnan muutoksen vaikutuksia tulisi tarkastella lausunnon pyytäjän oman toiminnan lisäksi muiden viranomaisten sekä hallinnon asiakkaiden (kansalaiset, yritykset ja yhteisöt) näkökulmista huomioiden esim. tiedon tuottamiseen tai luovuttamiseen kohdentuvat vaikutukset.

Käsiteltiin esimerkkejä per edellä mainitut sisältöalueet (kohdat 1-4) saapuneista lausuntopyyntöistä tavoitteena tunnistaa sekä hyviä esimerkkejä että kehittämistarpeita (mm. lomakepohjat). Keskustelussa nousi esille mm. seuraavia asioita:

- Ohjeistukseen toivotaan mukaan esimerkkejä
- Lausuntokohteiden ja/tai -pyyntöjen yhteinen käsittely nähdään jatkosakin tarpeellisena. Tarpeellisena nähtiin jonkin lausuntokohteen käsittely yhdessä ”päästä päähän” (prosessin analysointi). Lisäksi annetut lausunnot toivotaan saatavan tutustuttavaksi.
- Ohjeistuksen tulisi olla sellaista, että se on eri ammattiryhmien edustajille selkeää
- Yhteentoimivuuden osalta (esim. tietovarantojen) teknisen yhteentoimivuuden näkökulma koetaan helpompana, kuin toiminta- ja prosessitasoisen yhteentoimivuuden varmistaminen
- Yhteentoimivuuden kohdalla esille nousee myös keskinäisriippuvaisuuksien arvioinnin tarve
- Tietoturvaluokituksen kohdalla pohdintaa herättää yhteisten palveluiden tietoturvaluokitus ja tiedonhallinnan muutosten niihin tuomat vaikutukset/muutokset
- Turvaluokitusluokitusasetuksen merkitys tulisi tuoda esille
- Taloudellisten vaikutusten osalta esille nousee arviointiin liittyvät perusteet; millä periaatteilla arviointi on tehty ja mitä siinä on huomioitu.

4 Muut asiat

Muita asioita ei ollut. Seuraava kokous on 21.4.

5 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia ja päätti kokouksen.

Jakelu:

Investointien ohjausmallin ja tiedonhallintalain mukaisen lausunnotmenettelyn jatkovalmistelun työryhmä/jatkovalmisteluryhmä ja sihteeristö
Tiedonhallintalain täytäntöönpanon hanke